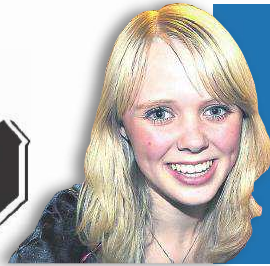

Tidens Krav

JENTE-ROCK

Tori Thøgersen spiller i Surnadals første rene jenteband. **SIDE 24**

Kulturhus: Knut Olsen og Asbjørn Olsen var med i delegasjonen fra Kristiansund som denne uken var i Oslo og Vestfold for å lete etter gode kulturhus. **SIDE 22 OG 23**

Utfordring: Fredrik Neergård, Steffen Rogne, programleder Truls Pedersen, Pernille Liadal og Emilie Kvalvaag Hagfors feiret etter tre dagers innspilling av NRKs «Utfordringen». **SIDE 5**

GPS-geiter rydder utmark

Virker: En klave med solceller kan erstatte gjerder. Oscar Houde Berntsen har testet oppfinnelsen på geit, en test som var ett hundre prosent positiv.

Usynlig gjerde: En ny oppfinnelse kan revolusjonere husdyrholdet. I nær framtid kan husdyr slippes på beite uten inngjerding. En klave

rundt halsen vil fortelle dyret hvor grensen for beiting går. Gjerdepålene er erstattet av GPS-punkter.

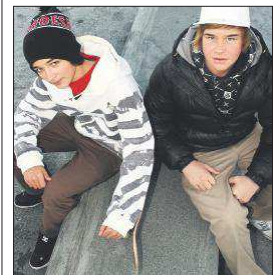
SIDE 6 OG 7

Opprør mot kutt

Opprørt: – Man trenger ikke være mer enn alminnelig møblert i topplokket for å forstå at dette ikke går, sier Marit Foss. Pårørendeforeningen i Surnadal, med Bjørg Garte, Sigmund Gravvold, Liv Botten, Marit Foss og Eva Heggset gjør opprør mot sykehjemskutt. **SIDE 8**

Vil ha et sted å være

Granittsteinen er kommet, men skatnerne Egor Lukashov (til venstre) og Jonas Lie Dybvikstrand har ikke noe sted å sette den.

SIDE 16

Ennå ikke kaldt nok

Jo Skorem vil åpne Stølen på Oppdal til helga, men det er ikke kaldt nok til snøkanonene.

SIDE 4

Kamp for spleiselag

Ordfører Jarle Haga og formannskapet drar til Molde for å få til spleiselag for flere bussavganger når tunnelen åpner. **SIDE 14**

LEDER:

Planlegger han å bli mindre tilstedeværende og synlig i den løpende samfunnsdebatten?

Fikk høyere eksportpris for fersk laks

FORRIGE uke ble fersk laks solgt for 27,72 kroner kiloen. Det er en oppgang på 0,8 prosent sammenlignet med situasjonen for to uker siden.

I uke 45 ble det eksportert 11.732 tonn fersk laks, en nedgang på 5,4 prosent fra uken før da eksportkvantumet var 12.408 tonn, melder Statistisk

sentralbyrå.

Det ble eksportert 1.397 tonn frossen laks i forrige uke og

prisen var på 32,85 kroner kiloen. (ANB-NTB)

Vil ha forslag til Orkidé-prisen

SIDEN 1992 er Orkidéprisen delt ut. Nå ønsker Orkidé forslag hvem vinneren skal være for 2010.

Prisen skal deles ut i februar i forbindelse med operafest-ukene i Kristiansund.

Knut Baarset var første vinner i 1992. De andre vinnerne er Ullkorga, Talgø Møbel-fabrik, Hydrotech Gruppen, Magne Nærum, Norpower Br. Malo, Maritech, Ringholmen Sjøhus, Aker Vestbase, Hydro Aluminium, Frode ALnæs, Rolf Sogge, Samdrift Norsøk, Emil Gåsvand, Lars Løseth, Dagfinn Rindnes, Kristiansund og Nordmøre Turistforneing og i år Brødr. Lillehaug.

Lanserer usynlig g

GPS-teknologi skal redde kulturlandskapet – og kan rydde kratt for både

GJEMNES: Tenk hvor mye enklere det ville bli for bonden om dyrene kunne beite innenfor et usynlig gjerde. Framtida kan være her i morgen, om Oscar Hovde Berntsen (33) lykkes med sin oppfinnelse.

Oppfinnelsen har fått navnet nO Fence, som betyr «ikke noe gjerde». Ingeniøren i automasjon håper det kan være i produksjon og salg allerede i løpet av 2011.

Prototypen er allerede klar, og testet på farens geit. Med suksess.

GPS-gjerde: Kort fortalt har Berntsen laget en klave, eller halsbånd, som er utstyrt med et elektronisk apparat der GPS-punkter kan plottes inn. Klaven gir fra seg en svak pipetone hvis dyret går utenfor det usynlige gjerdet som er plottet inn i halsbåndet.

Pipetonen i seg selv er gjerne nok til at dyret holder seg innenfor det usynlige gjerdet. Skulle det bevege seg lenger utenfor, følges pipetonen av et svakt elektrisk stød. Dermed assosierer dyret pipetonen med ubehag, og holder seg

Klaven: Denne klaven er det Oscar Hovde Berntsen fester rundt halsen på geita slik at hun holder seg innenfor det usynlige gjerdet som er satt opp ved hjelp av GPS-punkter plottet inn i halsbåndet.

FAKTA**Usynlig inngjerding**

EN rekke GPS-koordinater danner et gjerde.

DENNE informasjonen er lagret i et halsbånd rundt nakken på dyret.

NÅR dyret krysser linjen mellom to punkter, genereres et varsel-signal.

innenfor det usynlige gjerdet.

For godt til å være sant?

– Ja, det var reaksjonen jeg også fikk da jeg gjennomførte en markedsundersøkelse blant bønder, organisasjoner og andre som vil ha stor nytte av en slik usynlig inngjerding, som for eksempel Jernbanelverket, Statens vegvesen eller kraftprodusenter som skal vedlikeholde kraftgater. De syntes ideen høstes vidunderlig ut, men var skeptiske til om det lot seg gjennomføre, sier Berntsen.

Prøvd med hell ▶ I høst fikk han testet prototypen på

Virker: Oscar Hovde Berntsen har testet oppfinnelsen av det usynlige gjerdet på geit, en test som var ett hundre pro

virkelige geiter.

– Innenfor et oppgjerdet område hadde jeg ti geiter. Jeg

avgrenset området ytterligere med å plote inn GPS-koordinatene, og satte klaven

på lederen av flokken, ei tillitsfull geit. Deretter gikk jeg utenfor «det usynlige gjerdet» og lokket med brød.

– Geita kom, men stanset da den hørte pipetonen, og gikk tilbake. En gang til prøvde hun seg, og det samme gjentok seg. Geita snudde. Da resten av flokken kom for å få godbitene, ville hun prøve seg en tredje gang. Geita gikk litt lengre etter pipetonen, merket ubehaget av strømstøtet, og snudde tvert.

– En veldig, veldig positiv test, smiler Berntsen.

Produksjon ▶ Dermed fikk oppfinneren sett at oppfinnelsen fungerte også i praksis, og geita fikk både en og to god-

Erstatter: Klaven, eller halsbåndet som Oscar Hovde Berntsen her viser fram, erstatter det fysiske gjerdet. Bonden kan spare både penger og arbeid om Berntsens «usynlige gjerde» erstatter det fysiske gjerdet.

Gir nye muligheter for bruk av beiting

DEN DAGEN nO Fence blir tatt i bruk, vil det åpne for beitemuligheter i områder hvor fysisk inngjerding er umulig.

– Det usynlige gjerdet har ingen begrensninger. Du kan gå opp løypa, plote inn så mange usynlige gjerdestolper du vil, i hvilket som helst terreng. Det at GPS-signalene etter hvert har blitt så nøyaktige, gjør at også den usynlige inngjerdingen blir nøyaktig. Et kraftselskap som gjerne vil leie geiter av en bonde for å beite

under ei kraftgate, får nå muligheten. Veivesen eller jernbanelverket som vil ha geiter til å rydde krattskog får muligheten til det.

For bonden vil oppfinnelsen også gi økonomisk gevinst ved at han slipper å sette opp fysiske gjerder.

En videreutvikling av dagens klave, som Berntsen antar vil koste rundt 2.000 kroner, til en litt mer avansert klave som kan styres fra PC-en hjemme på gården, er på trappene.

– Da vil bonden kunne legge inn GPS-punktene i en maste-rklave fra PC-en hjemme. Denne klaven kommuniserer med de litt enklere klavene som resten av flokken har, sier Berntsen.

Foreløpig har 33-åringen utviklet klaven for bruk på geit, men det ligger i kortene at dette kan tilpasses andre dyr.

– Jeg brenner for å ha flere beitedyr i utmarka, og aller mest geit. De kultiverer landskapet. Gjennom oppfinnelsen

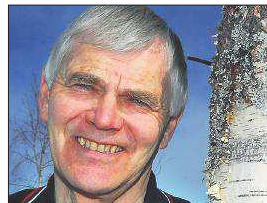
har jeg fått kartlagt at beiting kan bli en tjeneste som bønder kan levere. Dette kalles styrt beiting, og er ikke særlig utbredt i dag, sier Berntsen.

For aktuelle kjøpere vil det også gi en miljøgevinst i form av mindre bruk av for eksempel sprøyting. Dessuten får dyra utnyttet en ressurs som i dag ikke utnyttes, noe som vil gi en tilleggsgevinst for bonden.

Rekordlavt

DEN kraftintensive industrien i Norge brukte i september 23 prosent mindre strøm enn i samme periode i fjor, viser tall fra Statistisk sentralbyrå.

Sammenlignet med forrige måned var det imidlertid en vekst i elektrisitetsforbruket i kraftintensiv industri på 2,9 prosent. (ANB-NTB)

Stolt: Annbjørn Knutshaug.

Møringene samlet inn mest til demente

AVERØY: Flere lag enn noen gang var engasjert i årets demensaksjon.

– Vi ble det beste fylket i hele landet med 712.579 innsamlende kroner. Det er 200.000 kroner mer enn i fjor, sier en stolt medlem av demenskomiteen i Møre og Romsdal, Annbjørn Knutshaug.

Surnadal samlet også i år over 70.000 kroner, og var det laget som samlet inn mest penger i fylket. Helselagene på Averøy samlet inn om lag 40.000 kroner.

Knutshaug berømmer helse- og demensforeninger i hele fylket, samt enkeltpersoner, som har gjort en fantastisk

innsats i forbindelse med årets aksjon.

– Resultatet ble over all forventning, sier Knutshaug som på vegne av fylkestyret takker alle så mye for innsatsen i årets demensaksjon.

På landsplan ble det samlet inn 3.751.000 kroner.

jerde

veivesen og jernbaneverk

sent positiv.

biter etterpå, som takk for hjelpa.

Nå har Berntsen lyst til å jobbe videre med ideen, og få satt den i produksjon. Dagens prototyp er utstyrt med solceller,

Klave: Den aller første prototypen av klaven er utstyrt med solceller og har en lagringskapasitet på 250 «gjerdestolper». Det tallet kan utvides kraftig.

noe som gjør at batteriskift blir overflødig.

– Jeg fikk støtte av Innovasjon Norge til å lage markedsundersøkelsen, men de ville ikke støtte videre utvikling på grunn av for høy risiko i prosjektet. Det synes jeg var en merkelig avgjørelse, sier Berntsen.

I løpet av neste år er han etter planen klar til å gå et skritt videre med oppfinnelsen. Det betyr å få satt den i produksjon og på markedet i 2011.

JAN ØVIND JENSEN
jan.ovind.jensen@tk.no

BJØRN HANSEN (FOTO)
bjorn.hansen@tk.no

Miljøpris: Runde Miljøsentrum på Sunnmøre er tildelt fylkets miljøpris for 2009.

Miljøprisen til Runde Miljøsentrum

RUNDE Miljøsentrum i Herøy kommune, representert ved Nils Roar Hareide, Greta Garnes og Lars Gunder Golmen, får fylkets Miljøpris for 2009.

– Den lokale forankringa, fokuset på den sårbare Mørkekysten og forskninga på bølgekraft, er viktige grunner til at vi meiner Miljøsentret fortener prisen, seier leiar Steinar Reiten i miljøutvalet i fylket i ei pressemelding.

Det er første gong prisen vert delt ut, og Reiten meiner Miljøsentret setter ein framifrå standard for seinare tild-

elingar.

Runde Miljøsentrum er ein internasjonal miljøforskningsstasjon, eit formidlingssenter og ein møteplass for kurs og konferansar. Den grunnleggande tanken med forskings-senteret er å etablere infrastruktur for overvaking og forskning på miljøet, samt å promotere berekraftig teknologi innan fiske, fangst og energiproduksjon. Senteret skal kunne nyttast av forskarar både frå Noreg og utlandet, og ein ynskjer å oppnå auka fokus på dei viktige hav-

områda utanfor Møre, som er eitt av dei viktigaste gytefelta i norske farvatn.

Miljøprisen skal delast ut i kvart år til ein person, bedrift eller organisasjon som har gjort ein særleg fortienstfullt arbeid innanfor områda berekraftig utvikling, klima, alternativ og fornybar energi, forureining og biomangfald. Prisen er eit kunstverk av ein kunstnar frå fylket og 15.000 kroner.

Prisen vert delt ut på fylkestinget i Geiranger i desember.

FRIHET OG KJØREGLEDE.

I BMW X3 opplever du og familien ekte kjøre glede med stilen design, avansert teknologi, førsteklasses komfort og suverene kjøreegenskaper. Nå er BMW X3 xDrive18d tilgjengelig til en pris som får deg til å smile – fra kun kr 499.900,- med BMW EfficientDynamics – den unike teknologien som gir både mer kraft og lavere utslipp, mindre drivstoff-forbruk og mer kjøre glede. Finn mer info på bmw.no/kampanje

BMW X3 BUSINESS FRA KR 499.900,-

Business: Aut. avblendbart innvendig speil • Skilpose • Midtarmene foran • Park Distance Control (PDC) foran og bak • Regnsensor • Klimaautomatikk • Radio BMW Business CD • Oppbevaringspakke • 17" lettmetallfjell • Metallic lakk • Multifunksjonsratt i skinn • Sportsseter • Xenonlys • Avgjort tilhengerfeste – Spar kr 18.460,-

Modell	Gir	Motor	hk	Forbruk	CO ₂	Pris fra kr*
X3 xDrive18d Business	Man.	2,0l	143 hk	0,62 l/mil	165 g/km	499.900,-

*inkl. frakt og lev.omkostninger. Bildet kan avvike fra standard.

BMW EfficientDynamics
Mer kraft. Lavere utslipp. Mindre forbruk.

Slatlem & Co AS

<http://kristiansund.slatlem.bmw.no>

T: 71 58 06 80

Verkstedveien 4, 6517 Kristiansund N